

Anonymiserad version

Sammanfattning

C-402/19 - 1

Mål C-409/19

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

24 maj 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Cour du travail de Liège (Arbetsdomstolen i Liège, Belgien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

17 maj 2019

Klagande:

LM

Motpart:

Centre public d'action sociale de Seraing

I. Bakgrund och förfarandet i det nationella målet

- 1 LM, klagande i det nationella målet, som är född år 1956 och är kongolesisk medborgare, är fader till en ung flicka, R, som är född år 1999 och numera är myndig. R lider av allvarlig sicklecellanemi och stor kyfos, vilka kräver ett kirurgiskt ingripande för att förhindra förlamning.
- 2 Det är ostridigt mellan parterna att R:s hälsotillstånd är mycket allvarligt och det framgår av handlingarna i det nationella målet att läkarna anser det vara nödvändigt att hennes far ständigt är vid hennes sida.
- 3 LM och R kom till Belgien år 2012. På grund av hälsotillståndet för R, som var minderårig vid den aktuella tidpunkten, ansökte LM den 20 augusti 2012 om uppehållstillstånd av medicinska skäl, med stöd av artikel 9b i loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des

étrangers (lag av den 15 december 1980 om utlänningars inresa, vistelse och bosättning och om avlägsnande av utlänningar (*Moniteur belge* av den 31 december 1980, s. 14584, nedan kallad lagen av den 15 december 1980). Denna ansökan (nedan kallad ansökan enligt artikel 9b) förklarades tillåtlig den 6 mars 2013 av Office des étrangers (utlänningsmyndigheten).

- 4 Till följd av detta första beslut beviljade Centre public d'action sociale de Seraing (den offentliga socialtjänsten i Seraing) (nedan kallad CPAS), svarande i det nationella målet, LM ekonomiskt socialt stöd för familjeförsörjare.
- 5 Utlänningsmyndigheten meddelade därefter tre beslut mot R och LM om avslag på ansökan enligt artikel 9b, vilka emellertid systematiskt återkallades efter överklagande till Conseil du contentieux des étrangers (Utlänningsdomstolen).
- 6 Den berörde delgavs ett fjärde avslagsbeslut den 25 februari 2016, som följdes av ett beslut om utvisning som skulle verkställas inom 30 dagar. En talan om uppskov med verkställigheten och ogiltigförklaring av detta beslut väcktes vid Utlänningsdomstolen och är ännu inte avgjord.
- 7 Den omständigheten att nämnda talan väckts har inte automatiskt suspensiv verkan. LM och R vistas därför olagligt i Belgien sedan den 26 mars 2016.
- 8 CPAS i Seraing har dragit tillbaka det ekonomiska stödet från och med den dagen. Den 22 mars 2016 beviljade nämnda CPAS R stöd för akutsjukvård, med åtagande att stå för kostnaderna för hennes sjukhusvistelse.
- 9 Efter ett interimistiskt förfarande vid Arbetsdomstolen i Liège återinfördes det ekonomiska familjestödet.
- 10 Detta stöd upphävdes åter genom två beslut som LM delgavs den 22 maj 2017, med motiveringen att R hade blivit myndig den 11 april 2017. Genom dessa beslut har CPAS dels dragit tillbaka det ekonomiska familjestödet till LM med verkan från och med den 11 april 2017, från vilken tidpunkt han inte längre svarade för försörjningen av ett minderårigt barn, dels nekat honom själv varje annat socialt stöd än stöd för akutsjukvård, på grund av hans olagliga vistelse.
- 11 Sedan R blivit myndig erhåller hon för sin del, mot bakgrund av sitt hälsotillstånd, ett socialt stöd för ensamboende, ökat med de familjeförmåner hon kan göra gällande på grund av sitt handikapp.
- 12 Arbetsdomstolen i Liège har, i enlighet med domstolens dom av den 18 december 2014, Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453) (nedan kallad domen Abdida), genom avgörande av den 16 april 2018 slagit fast att den talan som väckts vid Utlänningsdomstolen mot beslutet om avslag på ansökan enligt artikel 9b har suspensiv verkan. Arbetsdomstolen i Liège förpliktade följaktligen CPAS att till LM betala ekonomiskt socialt stöd för familjeförsörjare mellan den 26 mars 2016, dagen då ansökan ingavs, och den 10 april 2017, dagen innan hans dotter blev myndig.

- 13 För perioden från och med den 11 april 2017 fann Arbetsdomstolen i Liège, som konstaterade att LM från den tidpunkten inte längre var en förälder till ett minderårigt barn och inte kunde göra gällande att hans återvändande skulle vara medicinskt omöjligt, att de beslut genom vilka han nekades ekonomiskt socialt stöd var motiverade från och med den dagen.
- 14 LM överklagade avgörandet i den del det fastställdes att de beslut genom vilka CPAS dragit tillbaka och nekat honom det sociala stödet från och med den 11 april 2017 var lagenliga.

II. Tillämpliga bestämmelser

1. Belgisk rätt

- 15 Enligt artikel 9b i lagen av den 15 december 1980 får en utlänning, som vistas i Belgien och lider av en sjukdom som medför en verklig risk för vederbörandes liv eller fysiska integritet eller en verklig risk att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling när det inte finns någon lämplig behandling i ursprungslandet eller i det land där vederbörande vistas, ansöka om uppehållstillstånd i Konungariket hos ministern eller dennes ställföreträdare. Det rör sig om ett undantag från den allmänna regeln i artikel 9 enligt vilken en ansökan om uppehållstillstånd för mer än tre månader ska ges in till den belgiska diplomatiska eller konsulära beskickning som är behörig för bostads- eller vistelseorten utomlands.
- 16 Enligt artikel 57.2 i loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale (*Moniteur belge* av den 5 augusti 1976, s. 9876) (lag av den 8 juli 1976 om offentlig socialtjänst) (nedan kallad lagen av den 8 juli 1976) innebär det faktum att en person vistas illegalt i landet att inga sociala förmåner får beviljas med undantag för akutsjukvård.
- 17 Den belgiska författningsdomstolen har i rättspraxis infört ett undantag från sistnämnda regel till förmån för utlänningar med olaglig vistelse vilka visar att det är absolut och medicinskt omöjligt för dem att följa ett verkställbart beslut om utvisning.
- 18 Cour d'arbitrage – numera Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen) – har i dom 80/99 av den 30 juni 1999 slagit fast att ovannämnda artikel 57.2 strider mot artiklarna 10 och 11 i författningen i det fall där begränsningen av det sociala stödet till enbart akutsjukvård ”tillämpas på personer för vilka det, av medicinska skäl, är absolut omöjligt att följa beslutet om utvisning från Belgien” eftersom ”den innebär att personer som befinner sig i helt olika situationer, nämligen de som kan avlägsnas och de som av medicinska skäl inte kan avlägsnas, behandlas på samma sätt, utan att det föreligger några rimliga skäl för detta. I den delen är artikel 57.2 diskriminerande”.

- 19 Cour d'arbitrage har genom dom 194/2005 av den 21 december 2005 utvidgat räckvidden av detta i rättspraxis införda undantag till att omfatta föräldrar med olaglig vistelse som svarar för försörjningen av ett minderårigt barn som är allvarligt sjukt. Cour d'arbitrage fann i denna dom att artikel 57.2 i lagen av den 8 juli 1976 strider mot de konstitutionella principerna om likhet och icke-diskriminering, i den del ”den innebär att personer som befinner sig i helt olika situationer, nämligen de som kan avlägsnas och de som av medicinska skäl inte kan avlägsnas, behandlas på samma sätt, utan att det föreligger några rimliga skäl för detta. Detta gäller när de sistnämnda kan visa att de inte kan avlägsnas därför att de är föräldrar till ett minderårigt barn för vilket det, av medicinska skäl, är absolut omöjligt att följa ett beslut om utvisning från landet på grund av ett allvarligt handikapp och som inte kan få lämplig vård i sitt ursprungsland eller i ett annat land som är skyldigt att ta emot vederbörande, vars rätt till respekt för sitt familjeliv ska säkerställas genom garantin för att barnet har sina föräldrar vid sin sida”. Författningsdomstolen grundade sin slutsats på bland annat artikel 8 i Europakonventionen.
- 20 Därefter har de nationella domstolarna i en mycket omfattande rättspraxis utvecklat tre kriterier som samtidigt ska vara uppfyllda av den utlänning med olaglig vistelse – eller dennas minderåriga barn – som gör gällande en sådan medicinsk absolut omöjlighet att återvända till sitt ursprungsland, nämligen att det rör sig om en allvarlig sjukdom, att det inte finns någon lämplig behandling i ursprungslandet och att det faktiskt inte är möjligt att få vård i ursprungslandet.

2. Internationell rätt och unionsrätt

- 21 I artikel 8 i Europakonventionen föreskrivs följande:

”Rätt till skydd för privat- och familjeliv

1. Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.
2. Offentlig myndighet får inte inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.”

- 22 Domstolen har i domen *Abdida* slagit fast följande:

”Artiklarna 5 och 13 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna, i förening med artiklarna 19.2 och 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande

rättigheterna, samt artikel 14.1 b i samma direktiv ska tolkas så, att de utgör hinder för nationell lagstiftning

- i vilken det inte föreskrivs att ett rättsmedel mot ett beslut att ålägga en tredjelandsmedborgare som lider av en allvarlig sjukdom att lämna en medlemsstats territorium ska ha suspensiv verkan, när verkställigheten av detta beslut kan medföra att tredjelandsmedborgaren utsätts för en allvarlig risk för att hans eller hennes hälsotillstånd allvarligt och oåterkalleligt försämras, och
- i vilken det inte föreskrivs att medlemsstaten, under den period då medlemsstaten är skyldig att skjuta upp avlägsnandet av en sådan tredjelandsmedborgare till följd av att han eller hon har anlitat nämnda rättsmedel, i största möjliga utsträckning ska tillgodose nämnda tredjelandsmedborgares grundläggande behov i syfte att säkerställa att akutsjukvård och nödvändig behandling av sjukdomar verkligen kan tillhandahållas.”

- 23 Klaganden åberopar även artikel 19.2, artikel 47 samt artiklarna 7 och [21] i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) samt artiklarna 5, 13 och 14.1 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna (EUT L 348, 2008, s. 98).

III. Saken i det nationella målet och parternas huvudargument

- 24 Klaganden utgår från konstaterandet att arbetsdomstolen korrekt har tillämpat de principer som följer av domen *Abdida* för att bevilja hans dotter ekonomiskt socialt stöd, med beaktande av att den talan som han väckte vid Utlänningsdomstolen då hon fortfarande var minderårig har suspensiv verkan, och mot bakgrund av att det genom nämnda talan har framställts en försvarbar invändning om hennes hälsotillstånd.
- 25 Klaganden anser att de allvarliga medicinska sjukdomar som hans dotter lider av medför att det är absolut omöjligt att återvända inte bara för henne utan även för honom själv, eftersom läkarkåren har bekräftat att det, med beaktande av det allvarliga handikapp som R lider av, är nödvändigt att hennes far är vid hennes sida, vilket hindrar honom från att efterkomma utvisningsbeslutet.
- 26 Klaganden hävdar att ett verkställande av utvisningsbeslutet skulle utgöra en oproportionerlig inskränkning i den rätt till skydd för privat- och familjeliv som han garanteras enligt artikel 8 i Europakonventionen.
- 27 Mot bakgrund av att denna situation av *force majeure* som medför att det i faktiskt och moraliskt hänseende är omöjligt för klaganden att lämna landet finns det, enligt hans mening, anledning att inte tillämpa artikel 57.2 i lagen av den 8 juli 1976. Han påminner dessutom om att det hjälpbehov som tillgodoses genom

kärnfamiljen, som han och hans dotter utgör, inte har bestritts av CPAS, som av detta skäl har bifallit hennes ansökan om ekonomiskt stöd för ensamboende. Faderns och dotterns kostnader har hela tiden varit konstanta (hyra, energi, utgifter för läkemedel och sjukvård, etcetera), medan deras medel har minskat med 25 procent jämfört med den tid då LM erhöll det ekonomiska familjestödet.

- 28 LM begär följaktligen att arbetsdomstolen i Liège ska förplikta CPAS att, med verkan från den 11 april 2017, ge honom, i första hand, ekonomiskt familjestöd eller, i andra hand, ekonomiskt sammanlevnadsstöd.
- 29 CPAS bestrider för det första att den talan som LM har väckt vid Utlänningsdomstolen har suspensiv verkan.
- 30 CPAS anser vidare att beslutet att neka den berörde socialt stöd inte utgör ett åsidosättande av hans privat- och familjeliv, eftersom både fadern och dottern vistas olagligt i landet och eftersom beslutet att dra tillbaka det sociala stödet från LM inte alls hindrar honom från att leva tillsammans med sitt minderåriga barn genom att ge henne den hjälp som hennes hälsotillstånd kräver.
- 31 Det kan inte heller slås fast att ett återvändande är medicinskt omöjligt för LM, eftersom han inte personligen lider av hälsoproblem och eftersom hans dotters sjukdomstillstånd – vilken CPAS inte har bestritt är allvarlig – inte utgör sådan force majeure som han gör gällande för att artikel 57.2 i lagen av den 8 juli 1976 inte ska tillämpas.
- 32 CPAS bestrider slutligen hjälpbehovet, eftersom LM inte visat att det ekonomiska stöd som hans dotter beviljats, ökat med familjeförmåner för handikappade, inte räcker för att täcka bådas behov.
- 33 CPAS yrkar följaktligen att det avgörande som meddelats ska fastställas.

IV. Arbetsdomstolens bedömning

- 34 Arbetsdomstolen anser att saken i målet inte består i att fastställa huruvida R, som blivit myndig, uppfyller kriterierna enligt vilka ett återvändande är absolut och medicinskt omöjligt, vilket redan har fastställts. Trots att R vistas olagligt i Belgien beviljar CPAS henne nämligen ekonomiskt socialt stöd, på grund av den allvarliga sjukdom som hon lider av och som, enligt ett enhälligt utlåtande från de läkare med specialistkompetens som följer hennes fall sedan flera år, kräver lämplig vård som hon endast kan få i Belgien, med hänsyn till hälsovårdens förfall i Kongo.
- 35 Saken i målet består följaktligen i att fastställa huruvida LM:s närvaro vid sin dotters sida, som läkarkåren anser är nödvändig, rättsligt kan leda till, vilket också är till LM:s fördel, att artikel 57.2 i lagen av den 8 juli 1976 inte ska tillämpas.

Förutsatt att hjälpbehovet styrks skulle det innebära att han kan beviljas ekonomiskt stöd utöver det som hans dotter erhåller.

1. Skillnaden mellan medicinsk absolut omöjlighet att återvända och uppehållstillstånd av medicinska skäl

- 36 Arbetsdomstolen har påmint om den grundläggande åtskillnad som ska göras mellan medicinsk absolut omöjlighet att återvända, å ena sidan, och de kriterier som följer av domen Abdida, vilka är avgörande för den suspensiva verkan av en talan om ogiltigförklaring och uppskov med verkställigheten av ett beslut om avslag på en ansökan enligt artikel 9b, å andra sidan.
- 37 Det har tidigare redogjorts för denna skillnad i en dom från arbetsdomstolen i Bryssel av den 13 maj 2015, i vilken det slogs fast att medicinsk absolut omöjlighet att återvända är ett självständigt begrepp i förhållande till det som är relevant för en ansökan enligt artikel 9b. Denna slutsats grundas på följande skäl:
- När Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen) i sin dom nr 80/99 konstaterade att artiklarna 10 och 11 i författningen hade åsidosatts, hänvisade den varken till artikel 3 i Europakonventionen eller till Europadomstolens dom av den 2 maj 1997, D. mot Förenade kungariket (CE:ECHR:1997:0502JUD003024096). Detsamma gäller dess dom nr 194/2005.
 - I sistnämnda dom fann Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen) avsaknaden av ”lämplig vård i ursprungslandet” utgöra hinder för återvändande, i ett fall där Europadomstolen angav att ”den omständigheten att den sökande, vid utvisning från konventionsstaten, kan drabbas av ett försämrat hälsotillstånd och bland annat en betydande minskning av sin förväntade livslängd är inte i sig tillräckligt för att utgöra en överträdelse av artikel 3 [i Europakonventionen]” (dom av den 27 maj 2008, N. mot Förenade kungariket, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505, §42 (nedan kallad) domen N. mot Förenade kungariket), en praxis som Europadomstolen därefter har övergett, se nedan.
 - Det sociala stöd som beviljas för det fall återvändande är medicinskt omöjligt har samma grund som det stöd som beviljas en utlänning som, på grund av omständigheter som ligger utanför hans eller hennes kontroll, men som är av icke medicinsk art, är förhindrad att återvända till sitt ursprungsland (exempelvis när detta land inte utfärdar de handlingar som krävs). Det är följaktligen den omständigheten att återvändande är omöjligt i sig som är avgörande för beviljande av socialt stöd och inte endast de medicinska förhållanden som är orsaken till denna omöjlighet.
 - Den särskilt ingripande formalism som kännetecknar prövningen av uppehållsvillkor har följaktligen inte sin plats vid prövningen av en ansökan om socialt stöd.

- 38 Arbetsdomstolen drar slutsatsen att klagandens argument ska bedömas genom att det görs en klar åtskillnad mellan dels de kriterier som krävs för ett erkännande av att det rör sig om ett fall av force majeure som medför att det är omöjligt att verkställa utvisningsbeslutet, dels de mycket mer restriktiva kriterierna avseende en risk för att hälsotillståndet för utlänningen med olaglig vistelse allvarligt och oåterkalleligt försämras, vilka är nödvändiga för att slå fast att en talan om ogiltigförklaring och uppskov med verkställigheten av ett beslut om avslag på en ansökan enligt artikel 9b har suspensiv verkan.

2. Åklagarmyndighetens uppfattning

- 39 Åklagarmyndigheten har i sitt skriftliga yttrande understrukt att R lider av en allvarlig sjukdom och omfattningen av hennes beroende. Nämnda myndighet konstaterar att R, som bor tillsammans med sin fader LM sedan den tidpunkt då de kom till Belgien, endast har honom som känslomässigt stöd för att hjälpa henne att ta sig igenom de prövningar som återkommande kriser och sjukhusvistelser innebär, att skrupulöst följa sin medicinska behandling, att ta de rätta besluten i medicinskt hänseende, att genomgå ett svårt kirurgiskt ingripande som med nödvändighet måste äga rum inom en nära framtid, och detta i en situation som kan vara livshotande. Frågan är följaktligen huruvida det ostridiga behovet av LM:s närvaro hos sin dotter försätter honom i en situation som gör det omöjligt för honom att verkställa utvisningsbeslutet.
- 40 Åklagarmyndigheten anser följaktligen att de relevanta frågorna ska bedömas mot bakgrund av artikel 8 i Europakonventionen och den har undersökt hur Europadomstolen har tillämpat bestämmelsen på privata och familjemässiga relationer mellan föräldrar och deras myndiga barn eller mellan myndiga syskon i en och samma familj. Nämnda myndighet anser det i förevarande fall vara utrett ”att det myndiga barnet R befinner sig i en särskild situation där hon är beroende av sin fader i en omfattning som går utöver normala känslomässiga band”.
- 41 Åklagarmyndigheten föreslår att arbetsdomstolen ska hänskjuta en begäran om förhandsavgörande till Europeiska unionens domstol med en fråga om tolkningen av bestämmelserna i direktiv 2008/115, jämförda med artiklarna 7 och [21] i stadgan, som rör rätten till privatliv och förbudet mot diskriminering på grund av ålder.
- 42 Arbetsdomstolen delar åklagarmyndighetens uppfattning och anser att klagandens grund, oavsett om den avser att ett återvändande är omöjligt på grund av force majeure eller suspensiv verkan enligt domen Abdida, ska prövas mot bakgrund av rätten till privatliv och familjeliv.

3. Prövning mot bakgrund av rätten till respekt för privat- och familjeliv

- 43 Europadomstolen har i sin praxis behandlat följande principer.

- 44 Det band som finns mellan ett barn och dess föräldrar utgör ”familjeliv” och åtnjuter som sådant skydd enligt artikel 8 (se, bland annat, dom av den 21 december 2001, Şen mot Nederländerna, CE:ECHR:2001:1221JUD003146596; dom av den 19 februari 1996, Gül mot Schweiz, CE:ECHR:1996:0219JUD002321894, och dom av den 28 november 1996, Ahmut mot Nederländerna, CE:ECHR:1996:1128JUD002170293).
- 45 Denna bestämmelse är i huvudsak avsedd att skydda individen mot godtycklig inblandning från myndigheterna. Bestämmelsen kan dessutom medföra positiva skyldigheter för konventionsstaterna för att säkerställa att respekten för familjelivet. Inblandning i utövandet av denna rättighet är föremål för en proportionalitetskontroll genom vilken iakttagandet av den immigrationspolitik som har beslutats av den nationella lagstiftaren ska vägas mot hur allvarligt ingreppet i de berördas rätt till respekt för deras familjeliv är. Domaren ska konkret pröva huruvida staten i utövandet av sitt utrymme för skönsmässig bedömning har iakttagit artikel 8, med beaktande av en rimlig balans mellan de konkurrerande intressen som individen och samhället som helhet har.
- 46 Det ska röra sig om ett faktiskt familjeband. Inom ramen för de faktiska omständigheterna prövar Europadomstolen familjebandets beskaffenhet och hur starkt detta band är. Arbetsdomstolen konstaterar i förevarande fall att det är ostridigt att det föreligger ett starkt familjeband mellan LM och hans dotter R och att detta första villkor, vid ett första påseende, följaktligen är uppfyllt.
- 47 Frågan om upprätthållande av skyddet för familjelivet mellan en förälder och dennes barn som blivit myndigt är svårare. Europadomstolen har sedan länge slagit fast att rätten till familjeliv inte inskränker sig till relationerna mellan föräldrar och barn och har utvidgat detta begrepp så, att det omfattar förhållandena mellan nära släktingar, exempelvis mellan mor- eller farföräldrar och barnbarn, förutsatt att de aktuella banden är verkliga, faktiska och starka (se, bland annat, dom av den 13 juni 1979, Marckx mot Belgien, CE:ECHR:1979:0613JUD000683374, och dom av den 9 juni 1998, Bronda mot Italien, CE:ECHR:1998:0609JUD002243093).
- 48 Europadomstolen har gett ut en ”Guide sur l’article 8 de la Convention européenne des droits de l’homme” (Vägledning om artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna) (https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_FRA.pdf) (nedan kallad vägledningen). Punkt 298 i vägledningen har följande lydelse: ”I fråga om immigration rör det sig inte om familjeliv mellan föräldrar och vuxna barn, såvida det inte visas att det finns ytterligare aspekter av beroende, utöver normala känslomässiga band.” Det anges i punkt 285 att ”Europadomstolen har i sin senaste praxis slagit fast att de familjeförhållanden som vuxna har med sina föräldrar eller med sina syskon åtnjuter ett mindre skydd, såvida det inte visas att

det finns ytterligare aspekter av beroende, utöver de normala känslomässiga banden”.*

- 49 Europadomstolen har även slagit fast, i mål som rörde unga vuxna som ännu inte hade bildat egen familj, att de band som dessa hade med sina föräldrar och andra nära familjemedlemmar också betraktades som familjeliv. De flesta av dessa mål avser utvisning av utlänningar som begått brott, men de principer som Europadomstolen härvidlag tillämpat är än mer intressanta eftersom de i än högre grad borde tillämpas i de fall som avser utlänningar som lider av en sjukdom och som, såsom i förevarande fall, inte har gjort sig skyldiga till något brott. Således har Europadomstolen, i punkt 62 i domen av den 23 juni 2008, Maslov mot Österrike (CE:ECHR:2008:0623JUD000163803), understrukt följande: ”Sökanden var minderårig vid tidpunkten då han nekades vistelse. Han blev myndig, det vill säga uppnådde 18 års ålder, när åtgärden vann laga kraft, i november 2002, efter det att Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen) hade meddelat sitt avgörande, men bodde fortfarande tillsammans med sina föräldrar. Europadomstolen har i vart fall, i ett visst antal mål som rörde unga vuxna som ännu inte hade bildat egen familj, slagit fast att de band som dessa hade med sina föräldrar och andra nära familjemedlemmar också betraktades som ”familjeliv”.
- 50 Europadomstolen har till och med ansett ett familjeband som motiverade skyddet enligt artikel 8 i Europakonventionen föreligga i situationer där familjebandet antingen ännu bara befann sig i sin linda eller där dess utövande allvarligt hade rubbats av den aktuella kärnfamiljens särskilda levnadsförhållanden. Den underströk härvidlag att ”staten, om ett familjeband fastställts, i princip måste agera på ett sådant sätt att detta band kan utvecklas, och vidta de åtgärder som är ägnade att förena föräldern och det aktuella barnet” (dom av den 26 februari 2002, Kutzner mot Tyskland, CE:ECHR:2002:0226JUD004654499). Denna positiva skyldighet bör *e contrario* i än högre grad tillämpas när varaktiga familjeförhållanden har styrkts.
- 51 Det hänvisas i punkt 301[†] i vägledningen till domen av den 13 december 2016, Paposhvili mot Belgien, CE:ECHR:2016:1213JUD 004173810 (nedan kallad domen Paposhvili), i vilken Europadomstolen övergav sin praxis N. mot Förenade kungariket. Europadomstolen har i punkt 183 i domen Paposhvili preciserat att med ”andra mycket speciella fall” i vilka en fråga enligt artikel 3 kan uppkomma, i den mening som avses i domen N. mot Förenade kungariket, avses de fall med avlägsnande av en person som är allvarligt sjuk i vilka det finns grundad anledning att anta att vederbörande – även om hon eller han inte riskerar att avlida mycket snart – på grund av att det saknas lämplig vård i destinationslandet eller tillgång till sådan vård kommer att utsättas för en verklig risk för att hans eller hennes hälsotillstånd allvarligt, snabbt och på ett oåterkalleligt sätt förvärras med

* Dessa hänvisningar avser den version av vägledningen som uppdaterats den 31 juni 2018. De motsvarar punkterna 311 och 297 i den version som uppdaterats den 31 december 2018.

[†] Det rör sig om punkt 314 i den version av vägledningen som uppdaterats den 31 december 2018.

svårt lidande eller en betydande minskning av sin förväntade livslängd som följd. Europadomstolen har angett att dessa fall motsvarar en hög tröskel för tillämpning av artikel 3 i konventionen i mål om avlägsnande av allvarligt sjuka utlänningar.

- 52 Arbetsdomstolen i Liège har påpekat att de men som kan förutses som en följd av att de behandlingar som R får upphör i alla avseenden förefaller motsvara den grad av allvar som anges i domen Paposhvili.
- 53 Vidare är LM:s fysiska närvaro hos sin myndiga dotter lika nödvändig som när hon var minderårig, med beaktande av att hon är särskilt sårbar till följd av sitt allvarliga sjukdomstillstånd.
- 54 CPAS gör i detta avseende visserligen korrekt gällande att beslutet att neka LM socialt stöd inte i sig utgör ett åsidosättande av hans privat- och familjeliv, eftersom ett sådant åsidosättande inte följer direkt av avsaknaden av socialt stöd, utan av det till honom meddelade utvisningsbeslutet om det verkställs av utlänningsmyndigheten. CPAS kan däremot inte anses ha rätt när den skriver att ”det beslut mot vilket talan väckts faktiskt inte hindrar den aktuella klaganden från att fortsätta leva tillsammans med sin dotter och att dagligen hjälpa henne”.
- 55 Det kan nämligen inte bortses från frågan om de ekonomiska medel som krävs för att den berörde ska kunna fortsätta ge sitt stöd och vara fysiskt närvarande hos sin myndiga dotter. LM, som fortfarande är i arbetsför ålder, är utesluten från arbetsmarknaden på grund av sin olagliga vistelse, och har därmed inga egna medel.

V. Beslut som meddelas av arbetsdomstolen i Liège

- 56 Den svåra rättsliga frågan, mot bakgrund av att den berördes dotter är myndig, motiverar att arbetsdomstolen i Liège hänskjuter en begäran om förhandsavgörande till Europeiska unionens domstol. Arbetsdomstolen i Liège ska dessutom hänskjuta en begäran om förhandsavgörande till Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen) angående det eventuella åsidosättandet av bestämmelserna i författningen om likhet inför lagen, förbudet mot diskriminering, respekten för privat- och familjeliv samt rätten att få leva i överensstämmelse med människans värdighet. Arbetsdomstolen i Liège återupptar förhandlingen för att ge parterna tillfälle att yttra sig över hjälpbehovet.

VI. Hänskjutande till Europeiska unionens domstol

- 57 Cour du travail de Liège (Arbetsdomstolen i Liège, Belgien) begär att EU-domstolen ska meddela ett förhandsavgörande angående följande fråga:

”Strider artikel 57.2 första stycket 1° i den belgiska lagen av den 8 juli 1976 om offentlig socialtjänst mot artiklarna 5 och 13 i direktiv 2008/115/EG, i förening med artiklarna 19.2 och 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande

rättigheterna, samt artikel 14.1 b i samma direktiv och artiklarna 7 och [21] i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, såsom dessa bestämmelser har tolkats i EU-domstolens dom av den 18 december 2014, Abdida (mål C-562/13),

- för det första, eftersom förstnämnda artikel leder till att en utlänning som är medborgare i ett tredjeland och som vistas olagligen i en medlemsstat inte omfattas av ett åtagande om att i största möjliga utsträckning få sina grundläggande behov tillgodosedda under den tid som vederbörande, i eget namn och [i egenskap av] företrädare för sitt barn som då fortfarande var minderårigt, väckt talan om ogiltigförklaring och uppskov med verkställigheten av ett beslut om att de ska utvisas från en medlemsstat,
- medan, för det andra, nämnda barn, som numera är myndigt, lider av en allvarlig sjukdom och riskerar, om detta beslut verkställs, att utsättas för en allvarlig risk för att hennes hälsotillstånd allvarligt och oåterkalleligt försämrats, samt läkarkåren anser det vara nödvändigt att denne förälder är närvarande hos sitt myndiga barn på grund av den sårbarhet som följer av hennes hälsotillstånd (återkommande sicklecellanemikriser och behovet av ett kirurgiskt ingripande för att förhindra förlamning)?”